

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

2. Notio liberationis arbitrij. Causa eius efficiens non est naturalis possibilitas liberae voluntatis, sed gratia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

CAPVT PRIMVM.

Partitio dicendorum & ordo sequentium disputationum.

DE liberatione arbitrii voluntatis, seu reparatione libertatis eius acturis potissima sese offert difficultas de causis liberationis ejus. Cum verò causa multiplex sit, materia, forma, efficiens, atque finis: de materiali, formali, & finali causa, non magnoperè nobis laborandum est. Materialis enim causa liberationis est ipsum arbitrium seu voluntas quæ liberatur à servitute peccati. Formalis ipsa charitas, qua fit formaliter voluntas libera, sive libertate habituali per ipsum charitatis habitum, sive actuali, per actum ejus, vel certè per id quod immediata & proxima ipsius actus liberi cau-

sa est. Id verò quid sit suo uberius loco disserendum est. Finalis denique causa est integritas humanæ naturæ ac salus, quæ tunc omnibus numeris erit absoluta, cum charitas & libertas fuerit ipsius divinæ essentia contemplatione perfecta. Quamobrem de efficiente liberationis causa tota controversia est. Quæ cum iterum duplex sit, interna ipsi arbitrio, cujus immediatà virtute efficitur liberum & actus ejus liber, & externa qualis propositum ac prædestinatio Dei, hinc fit, ut multiplex oriatur disputatio. De singulis ordine jam proposito dicturi sumus.

CAPVT SECVNDVM.

Notio liberationis arbitrii. Causa ejus efficiens non est naturalis possibilitas liberæ voluntatis, sed gratia.

ANtequam ista quæstio de causa liberationis resolvatur, scire necesse est, quid sit arbitrii liberatio. Nam hæc de re penè nulla est apud Scholasticos Doctores mentio. Etenim Philosophi Aristotelicæ principis imbuti semper sentiunt arbitrium esse liberum ad volendum faciendumque tam bonum quam malum. Ex quo fit ut mentionem servitutis atque captivitatis respectu arbitrii voluntatis vix auribus ferant. Itaque quando in Scriptoribus antiquis captivitatem aut servitatem sub peccato audiunt, plerique non aliud animo concipiunt, quam quod aliquis in mortali peccato constitutus sit, atque ita demonum potestati obnoxius, peccatorumque reus. Proinde liberationem arbitrii consequenter non aliud esse putant, quam ipsam peccati remissionem, quatenus ejus beneficio peccatoris animus à macula peccati & à penis ejus ipsiusque demonis principis peccatorum, jure ac potestate liberatur. Sed quemadmodum in intelligenda arbitrii servitute, ita & in ejus liberatione gratiaque liberante toto celo falluntur. Quod vel ex eo solo liquere potest, quod Augustinus, ut mox videbimus, passim doceat arbitrium non solum agere non posse, sed nec eligere, nec velle bonum, nisi ante liberetur. Et tamen certo certius est, juxta Catholicam fidem ante peccati remissionem posse arbitrium & cogitare, & eligere, & velle, & agere bonum: utpotè quod potest credere Deo, & orare ex fide, & gemere, & penitere, & diligere Deum tanquam fontem justitiæ; qui citra dubitationem sunt actus valde sublimes ac boni: quibus ipsa peccati remissio impetratur. Propter quod dicit Augustinus: *Sed nec ipsa remissio peccatorum,*

sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat oratio. Neque enim nullum est meritum fidei quæ fide illè dicebat: Deus propitius esto mihi peccatori: & descendit iustificatus merito fidelis humilitatis, quoniam quæ se exaltat humiliabitur. Quapropter arbitrii liberatio saltem inchoata præcedere debet, non solum peccatorum remissionem, sed etiam dilectionem Dei, penitentiam, gemitum, orationem, spem in Deum, fidem ipsamque denique voluntatem & cogitationem quamcumque bonam. Eadem quippè certitudine quæ gratiæ præcedere debet omnem actum bonum, arbitrii liberatio eundem antecedere debet. Nam sicut velle non potest voluntas bonum nisi gratia adjuvetur, ita nec liberè velle, nisi gratia liberetur. Quamobrem si quis scire velit, quid sit ista arbitrii seu voluntatis liberatio, eum scire necesse est, quid sit servitus ejus & captivitas. Quæ cum nullo pacto sit macula peccati aut reatus culpæ aut penæ, sed depressio quædam voluntatis sub concupiscentia rerum creaturarum, sub qua consensio ejus ita captiva detinetur, ut ab ea se extricare suis viribus nequeat, & erigere ad justitiam diligendam; hinc consequenter liberatio voluntatis non est peccati remissio, sed relaxatio quædam delectabilis istius vinculi concupiscentialis, seu pestiferæ cujusdam dulcedinis creaturarum, cui innexus indefinenter servit animus, quoad per gratiam infusa cælesti dulcedine ruptoque illius cupiditatis nexu, ad superna diligendâ transferatur. Sed quia de servitute voluntatis & ejus liberatione quædam in superioribus dicta sunt, multa; infra oportunitus, ubi de natura liberi arbitrii disputabimus, dicenda sunt, ne superflua rerum earundem repetitione lectori tedium afferamus, videat

videat ea quæ differimus lib. 3. de statu nature lapsa, capite tertio & quarto, maxime quæ quinto ac sexto, ubi satiatissime ostenditur, quid sit servitus, & captivitas sub peccato. Videat item quæ diximus ibi consequenter capite septimo, ubi natura gratia liberationis à vinculo servitutis illius juxta notionem jam jam superius tactam falsus declaratur.

His igitur præmissis in mentem alicui venire posset, nullam aliam esse gratiam liberationis, quam ipsum liberum arbitrium. Nam hoc ipso quo sit liberum, videtur esse indifferens ad bonum & malum. Si enim ad alteram tantum partem determinatum est, jam cum indifferentia videtur & ipsa libertas interire. Quamdiu ergo arbitrium manet liberum, ipsa vi naturæ libertatis potest velle, uti malum, ita & bonum. Secundum quæ igitur opinionem nulla esset opus peculiari gratiâ liberationis ad bene volendum, ac bene faciendum, nisi ipsa possibilitate seu libertate arbitrii naturali, imò verius in hac sententia ipsum liberum arbitrium vocari quidem posset gratia, tanquam quod à Deo vi primæ & gratiæ institutionis datum est, non tamen gratia liberationis. Si enim semper velle potest bonum ac malum, quia suapte naturâ liberum, profectò nunquam per gratiam liberandum est; nec enim ipso naturæ libertatis jure, sub solius mali servitute, aut captivitate, aut necessitate mancipari potest. Talis enim si in arbitrio voluntatis naturalis libertas est, illa servituti jam dictæ, & captivitati, & necessitati deterioris partis, quemadmodum & coactioni repugnare.

Hæc igitur sententia sic explicata, est undequaque ipsissimus purus ac potus error Pelagianus, tam quantum ad naturam liberi arbitrii, quam gratiam liberationis ejus. Nam Pelagianorum solemnis est doctrina, liberum arbitrium naturaliter esse ita indifferens ad bonum & malum, ut hoc ipso quo alterutrius potestas aufertur, desinat esse liberum; quemadmodum nos fusè ex eorum principiis atque verbis demonstravimus. Undè consequenter, ut ibi diximus, tradebant, hominem sufficere ingentis sibi motibus dare leges; usque adeò ut nullis tentationibus in peccatum abstrahi posset voluntate captivâ. Ex qua sententia sequeretur necessario altera pars, nullâ scilicet opus esse in arbitrio gratiâ liberationis à malo, utpotè in quo nec esset, nec esse posset ad malum, seu ad peccandum ulla captivitas, aut necessitas. Contra primam hujus erroris partem satis diximus toto tractatu superiori, de statu ac viribus liberi arbitrii post peccatum, in quo servitutem ac captivitatem ejus ad malum fusè ex Augustini scriptis asserimus. Vnum cumtaxat addo, me non satis videre, quomodo non in hanc sententiam ex parte incidant illi Doctores, qui ex natura libertatis arbitrii concludunt, hominem semper posse quamcumque tentationem superare. Tacite enim indicant, perire libi certatem nisi possit. Ex quo etiam sequi videretur, non opus esse

gratia liberationis à malo, nisi fortassis ut facilius malum superetur. Sed quicquid sit de Catholicorum istorum opinione, quod ipsi viderint, Pelagianus ille error, quatenus gratiam liberationis arbitrii negat, ut velle & facere possit bonum, ac declinare à malo, non opus habet operosa argumentatione. Est enim tam perspicua impietas, ut in scriptis, & Scripturarum, & Patrum auctoritatibus, ac totius Ecclesiæ consonantibus vocibus obrui posset. Doctrina enim Ecclesiæ constantissima est, divinam gratiam præter voluntatis arbitrium esse necessariam, qua arbitrium liberetur, ut non solum facere, sed etiam velle possit bonum. Undè illud Augustini: *Hæc Lib. 1. ad voluntas qua libera est in malo, hoc est ad malefaciendum, quia delectatur malis, ideo libera in bonis non est: Hoc est ad beneficiendum, quæ liberata non est. Nec potest homo boni aliquid velle, nisi adiuvetur ab eo qui malum non potest velle, hinc est gratia Dei per IESUM Christum Dominum nostrum.* Quæ sententia, quod Pelagianam hæresim funditus subverteret tot clamoribus à Iuliano excepta fuit. Et libro secundo de nuptiis: *Liberum quemquam esse ad agendum bonum sine adiutorio Dei hoc vos dicitis, hinc est Celestiani & Pelagiani.* Et Epistola ad Vitalem: *Ep. 107. Cùm potius illi oppugnent arbitrium liberum, quædam oppugnant Dei gratiam, quæ verè ad bona agenda & agenda sit liberam.* Et rursum ibidem: *Quia & liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus. Ergo necesse est, ut per gratiam libertas ad diligendum restituarur.* Et libro secundo ad Bonifacium: *Lib. 2. Pelagiani dicunt etiam hominem malum sufficienter habere liberum arbitrium ad faciendum præceptum bonum.* Et rursum ibidem: *Peccato Adæ arbitrium liberum de hominum naturâ perisse non dicimus, sed ad peccandum valere hominibus subditum diabolo: ad bene autem pieque vivendum non valere, nisi ipsa voluntas hominis Dei gratiâ fuerit liberata, & ad omne bonum actionis, sermonis, cogitationis adiuta.* Et libro tertio ad eundem: *Item quod arbitrium sui in malum liberum dicimus ad agendum bonum Dei gratiâ liberandum, contra Pelagianos est.* Et ad eundem libro quarto: *Quid mirum obediens liberum arbitrium quod ad faciendum iustitiam liberum non erit, nisi ovis fuerit? Qui facit igitur oves homines, ipse ad obedientiam pietatis humanas liberat voluntates.* Et alibi: *Non potest ad bonum opus agendum esse libera, nisi Dei gratiâ liberata.* Et in libris Retractionum ad questionem illam: *Verum & peccatum, & relictum factum in libero voluntatis sit arbitrio? Subijci exponendo: Quod ita esse omnino verisimile est. Sed ut ad relictum faciendum liberum sit, Dei gratiâ liberatur.* Et in Enchiridio ad Laurentium: *Ipse est vera libertas, propter relictum facti lasciviam, hoc est est, cum animus ipsa boni operis rectitudine, iustitiæque delectatur, simul & pia servitus propter præcepti obedientiam. Sed ipsa libertas ad beneficiendum unde erit homini additio & venditio, nisi redimat ille cuius illa vox est: Si vos Filii liberaverit, tunc verè liberi eritis? Quod antequam fieri in homine incipiat, quemadmodum quisquam de liber-*

Vid. lib. 2. de hæres. Pelag. prima cap. 10.

Lib. 3. Cap. de statu nature lapsa.

13
 ra arbitrio in bono gloriatur opere, qui quondam liber
 est ad oporandum bene... nisi se vana superbia infla-
 tus extollat? Quam cohibet Apostolus dicens gratia,
 facti estis per fidem. Et libro de correptione
 & gratia: Liberum itaque arbitrium, & ad malum
 & ad bonum faciendum, confitendum est nos
 habere, sed in malo faciendo, liber est quisque iusti-
 tia, sermo, peccator: in bono autem liber esse nullus
 potest, nisi fuerit liberatus ab eo, qui dixit: Si vos
 Filii liberaverit, tunc vere liberi eritis, &c. Hanc
 fidem ipse sicut dicitur vera, & Prophetica, & Apostoli-
 ca, & Catholica fides est, etiam in fratre nostro Floro
 invenisse me gaudeo. Denique omnes libri Au-
 gustini huiusmodi sententia sparsi sunt, qui-
 bus cumulandis superfedo. Nam ex solis istis
 perspicuum est, Catholicam & Apostolicam fidei esse
 dogma, non solum, quod liberum arbitrium di-
 vinitus gratia iuvandum sit, ut aliquid boni velle
 & operari possit, sed etiam, quod per gratiam
 liberandum sit ad beneficium cum se libe-
 rare non possit. hoc est, quod ei libertas ad be-
 neficiendum per gratiam conferenda sit, utpote
 qua libertate prorsus careat ante gratiam. Est
 enim servum & captivum sub dominante pec-
 cato, hoc est, sub concupiscentia terrena iugo,
 a quo nisi Filius per gratiam suam volun-
 tatis arbitrium liberaverit, nullo pacto assur-
 gere, aut facere sese potest, ut aut operetur,
 aut velit bonum. Unde de voluntate adhuc
 cepava loquens, quae iam incipit in primis
 actus libertatis, hoc est, in pios gemitus pro
 impetrando auxilio infirmitatis erumpere:
 Quantum est quod valeat voluntas sub dominante cu-
 pilitate nisi forte si pia est, ut orat auxilium? In tan-
 tum cum libera est, quia in tantum libera est. Et

A
 alibi ad primos omnino tenuissimosque actus,
 qui sunt consensus fidelis, praedicatae veritatis,
 non tantum adiutorium gratiae, sed & libera-
 tionem arbitrii antecedere debere profitetur. Epist. 107.
 Nam de infidelibus loquens: Responde, quomodo
 ad declinandum a malo & faciendum bonum, liberum
 habemus arbitrium, quando eras sub potestate tene-
 brarum? Unde nos, si quemadmodum dicit Apostolus,
 Deus eruit, ipse utique illud liberum fecit. Et paulo
 post: de autem fateris pro eis (infidelibus) orandum,
 id unum orandum fateris, ut eadem doctrina arbitrio
 liberato a tenebrarum potestate consentiam. Ita sic
 ut neque fideles fiant nisi libero arbitrio, & tamen
 illius gratia fideles fiant, qui eorum a potestate tene-
 brarum liberavit arbitrium. Vbi manifestissimum
 est hanc liberationem arbitrii a tenebrarum
 potestate natura praecedere fidem, qua fideles
 fiunt. Quod adhuc apertius disertiusque ex-
 planat inferius: Prius alligat enim (diabolum)
 id est, eius coereat & cohibet potestatem, potestatis
 suae fortioribus vinculis, & sic eripit vasa eius qua-
 cumque praedestinavit eripere, arbitrium eorum ab eius
 potestate liberans, ut illo non impediendo credant in
 istum liber a voluntate. Itaque mox generalissimam
 liberationem arbitrii necessariam inculcat, quae
 ad bona eligenda & agenda fiat liberum. Unde si-
 cut nullum omnino bonum opus fieri vel co-
 gitari posset, nisi a voluntate eligatur, vel age-
 tur, ita etiam, nisi voluntatis arbitrium ad
 illud eligendum agendumque liberetur. Quam
 ob causam doctrina ista sancti Augustini etiam
 a Celestino Papa definita est: Quo utique auxi-
 lio, & munere Dei non aufertur liberum arbitrium,
 sed liberatur, ut de tenebris lucidum, de praeco-
 gitum, de languido sanum, de imprudente sit providum.

CAPVT TERTIVM.

Nomina diversa gratiae ex hoc effectu tracta.

A
 hoc igitur praclarissimo effectu
 gratiae, quo voluntatem a consen-
 su concupiscentiae sibi dominantis
 liberat, vocatur gratia Christi, gra-
 tia Liberationis, ut libro de correptione & gra-
 tia: Sancti ad quos pertinet liberationis haec gratia.
 Vocatur gratia Liberatrix. Ut epistola cen-
 tesima quinta: Nec vult intelligi hominem pra-
 eceptis legis ignatum, sed LIBERATRICE
 CIS indigum gratiae, ubi dicit, Cordelictor le-
 gi Dei secundum interiore bonum. Et cum
 hoc non solum scientia, verum etiam & delecta-
 tione legis postea dicit: Miser ego homo quis me libe-
 rabi a corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum
 Christum Dominum nostrum. Vocatur gratia, qua
 voluntas liberatur a servitute peccati, ut in libris
 retractationum: Voluntas ergo ipsa nisi Dei gratia
 LIBERATA SERVITUTE, qua facta est serva
 peccati, & ut vitia superet adiuvetur, recte pieq; vivi a
 mortalibus non potest. Et lib. de corrept. & gratia:
 Horum vero cum fuisset voluntas serva peccati, libe-
 rata est, per illum, qui dixit: Si vos Filii liberaverit,
 tunc vere liberi eritis. Vocatur gratia, qua repa-
 rat perditam libertatem; ut in eodem libro: Haec au-
 tem tanto maior est ut parum sit homini per illam

A
 REPARARE PERDITAM LIBERTATEM. VO-
 catur gratia, qua arbitrium vere sit liberum, non
 peccati remissione, non poenae, miseriae ve de-
 lectione, sed quia a dominatione peccati, hoc est,
 concupiscentiae, consensus ejus liberatur; ut in
 epist. Antistitum Conc. Carthag. ad Innocen-
 tium: Quae gratia, & ipsum nostrae voluntatis arbi-
 trium vere sit liberum, dum a carnalium concupis-
 centiarum DOMINATIONE LIBERA-
 TUR, dicente Domino, Si vos Filii liberaverit,
 tunc vere liberi eritis. Et libro primo Retracta-
 tionum: Quantum est quod valeat voluntas sub
 DOMINANTE CUPIDITATE, nisi
 forte si pia est ut orat auxilium? In tantum enim
 libera est, quia in tantum libera est. Voca-
 tur saepissime gratia, qua LIBERAMUR
 DE CORPORE MORTIS HUIUS, ut
 libro de gestis Pelagii; quam gratiam nobis
 plurimum Apostolica doctrina commendat. Haec est
 enim qua nos liberari posse speramus de corpore mor-
 tis huius per IESUM Christum Dominum nos-
 trum. Et paulo post: Non ergo natura &c. nec
 legis scientia per quam sit concupiscentiae cognitio,
 non evictio liberat a corpore mortis huius, sed gratia
 Domini per IESUM Christum Dominum nostrum.

